

לומדים ביחד

כי רצו עבדיך את אבניה // התעוררות הלב בירושלים

בן גוריון התבטא פעם ואמר "יש ירושלים ללא מדינה, אך אין מדינה ללא ירושלים". אף בסיום ההמנון הרשמי של ישראל מכונה מדינת ישראל כולה בשם "ארץ ציון וירושלים". במלחמת ששת הימים נכפתה מלחמה עצומה על מדינת ישראל. כל צבאות ערב החזקים והמיומנים התאגדו למלחמה ולהשמדת המדינה הצעירה. למרות היותנו מיעוט צבאי, ובעלי יכולת נמוכה להגן על מספר חזיתות במקביל, הסתיימה המלחמה בניצחון מוחץ. צבאות ערב הוסגו, ועם ישראל חזר והתיישב בסיני, בהרי השומרון והר חברון וכמובן בירושלים, הכותל והר הבית. ירושלים היוותה מאז ומעולם סמל להיסטוריה הארוכה של ישראל בארצם, סמל למוסדות השלטון, המשפט והפולחן היהודי מימי התנ"ך. חזרת עם ישראל לירושלים עוררה התרגשות גדולה בקרב יהודי העולם כולו, וגלי עלייה אדירים שטפו את הארץ. ירושלים אינה רק עיר בירה, או יעד אסטרטגי, ירושלים היא הלב הפועל של העם היהודי מדורי דורות. עם סיום המלחמה קבעה הרבנות הראשית את יום כ"ח באייר כיום הלל והודיה על שחרור העיר. מה יש בה בעיר הזו שגרם לחיילים לפרוץ בבכי כשנגעו בחומותיה? מה הסוד בחזרה אליה שגרם ליהודים מכל העולם לעלות ולהגיע לכאן? ומדוע מכל היעדים שנכבשו במלחמה, קריאת "הר הבית בידנו" היא המהדהדת, המפורסמת והמרגשת ביותר? מה הסוד של העיר הזו? על כך ביחידה הבאה.

• אחת התחושות החזקות מניצחון מלחמת ששת הימים היתה שהניצחון היה לא טבעי ולא צפוי. בסיכום הלחימה בעיתון 'הארץ', המומחה הצבאי של מערכת העיתון התבטא ואמר: "גם מי שאינו מאמין מוכרך להודות כי מן השמיים לחמו למעננו". כך גם בעיתונות הזרה ואפילו מנהיגי מדינו ערב לא הצליחו להבין את גודל הניצחון. חסנין היכל, ידידו הקרוב של נאצר שליט מצריים התבטא בעיתון "אל אהרם" שבועיים לאחר התבוסה וכתב [מתורגם]: "מה שאירע לחיל האוויר המצרי בבוקר ה-5 ביוני היה יד הגורל, אשר שיתקה את יכולתו ושמה לאל את כל החישובים שנקבעו למהלך המערכה. תאונה חמורה זו עוד תשמש מחקר ללימוד, למחקר ולתמייהות. ספק אם היה אי פעם תקדים למה שהיה כאן. ספק אם דבר כזה יתרחש אי פעם במקום כלשהו בעולם". קראו:

1

דברים כג, טו

כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך:

← מה משמעות הביטוי "מתהלך בקרב מחניך"? האם זכורים לכם אירועים לא שגרתיים ממלחמת ששת הימים?

← קדושת ירושלים והר הבית קיימים לנצח גם ללא קיומו של בית המקדש עצמו. ההנהגה המעשית בהר הבית נקראת מצוות "מורא מקדש", המחייבת התנהגות מכבדת וראויה בשטח הר הבית. אחד מהאיסורים הוא לירוק בשטח ההר, קראו את האיסור והדימוי הכתוב בו:

2

מסכת ברכות דף סב:

אמר רבי יהושע בן לוי היו רוק בהר הבית [אפילו] בזמן הזה, כאלו ירק בכבת עינו [של הקב"ה], שנאמר "והיו עיני ולבי שם כל הימים"

← מה לדעתכם מבטא העניין שירושלים נחשבת כבבת עינו של אלוקים? מה זה מלמד על חשיבותו של המקום?

3

ירושלים היא מבחינות רבות, מרכז האמונה והקיום היהודי. קראו:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ל.

והתפללו אל ה': היה עומד בחוץ לארץ – יכוון את לבו כנגד ארץ ישראל.. היה עומד בארץ ישראל – יכוין את לבו כנגד ירושלים, שנאמר: והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת; היה עומד בירושלים – יכוין את לבו כנגד בית המקדש.. היה עומד בבית המקדש – יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים.. נמצא: עומד במזרח – מחזיר פניו למערב, במערב – מחזיר פניו למזרח, בדרום – מחזיר פניו לצפון, בצפון – מחזיר פניו לדרום; נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד.

← מה לדעתכם מבטאת התפילה לכיוון ירושלים מכל מקום בעולם? ומה מלמד דבר זה על העיר?

← הסבירו את הביטוי "כל ישראל מכוונים ליבם למקום אחד" ומה מבטא הלב בגוף האדם? ואיך זה קשור למושג ה'תפילה'?

ירושלים היא לב ליבו של העם היהודי. אך בכל התורה כולה היא אינה מוזכרת מפורשות אלא רק ברמז. קראו את המקור הבא:

4

וְעִבְרַתְּם אֶת הַיְרֵדָן וְיִשְׁכַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לְכֶם מִכָּל אֲיִבֵיכֶם מִסְבִּיב וְיִשְׁכַּתֶּם בְּטַח: וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשִׁכְנֵן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוָּה אֶתְכֶם.. מִעֲשֹׂרְתֵיכֶם וּתְרַמַּת יְדָכֶם וְכָל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹוּ לַה':

← בפסוקים מתוארת כניסתם של עם ישראל לארץ ישראל. מה הביטוי שמרמז על העיר ירושלים?

← דונו: אם העיר כל כך מרכזית לעם היהודי, מדוע לדעתכם לא מוזכרת ירושלים בתורה כלל? מה ההילה שנוצרת סביב מקום "סודי" כזה?

5

תקופת ה'גאולה' [החזרה לארץ ישראל] תכלול התעוררות נפשית מצד עם ישראל כולו. כשעם ישראל יתעורר וירגיש רגשות עזים אל ארצו ואל מולדתו- זה סימן שה'גאולה' מתקרבת ומתרחשת. קראו את דברי רבי חיים בן עטר [אור החיים]:

רבי חיים בן עטר, [1696-1743] "אור החיים", ויקרא כה כה

פרשה זו תרמוז ענין גדול והערה ליושבי תבל.. והגאולה תהיה בהעיר לכות בני אדם, ויאמר להם הטוב לכם כי תשבו חוץ גולים מעל שלחן אביכם?! ומה יערב לכם החיים בעולם וזולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אביכם הוא אלוקי עולם ברוך הוא לעד?, וימאס בעיניו תאוות הנדמים [הדמיון] ויעירם בחשק הרוחני גם נרגש לבעל נפש כל חי עד אשר יטיבו מעשיהם, ובזה יגאל ה' ממכרבפסוקים מתוארת כניסתם של עם ישראל לארץ ישראל. מה הביטוי שמרמז על העיר ירושלים?

← מה משמעות הביטוי "התעוררות הלב" וכיצד הוא קשור לחזרת ישראל לארצם [תהליך המכונה "סמוכים לשולחן אביכם"]?

← מה התחושות הנפשיות שיתעוררו בזמן הגאולה? ואילו דוגמאות אתם מכירים לכך ממלחמת ששת הימים?

6

ירושלים היא סמל להשתוקקות ולחיבה שחשים ישראל לארצם. אם אין תשוקה ורצון לירושלים אי אפשר להתקיים בה. העיקרון הזה מומחש בתיאור חורבן ירושלים ובית המקדש בימי בית שני, קראו:

תלמוד בבלי סנהדרין צו: [הקרב על ירושלים הקדומה ומפלתה]

אמר רבא: מטען של שלוש מאות פרדות עם גרזני ברזל שלח נבוכדנצר לנבוזראדן [לכבוש את ירושלים] – את כולם שבר שער אחד של ירושלים, וכל הגרזנים נשברו עליו. רצה לחזור, אמר: מתיירא אני שיהיה סופי כמו של סנחריב שמפלתו היתה בירושלים. יצאה בת קול ואמרה לו נבוזראדן, קפוץ [-התקדם] שהגיע זמן המקדש להחרב וההיכל להישרף. נשאר לו גרזן אחד והכה את השער קלות בקצה הרחב של הגרזן ונשבר השער. כשנכנס לעיר היה הורג כל מי שנקרה בדרכו עד שהגיע להיכל. הדליק בו אש. התרומם ההיכל [בדרך נס] באוויר כדי שלא תשלוט בו האש, דרכו עליו מן השמיים, שירד למקומו. נתגאה נבוזראדן בנצחונו. יצאה בת קול ואמרה לו: עם הרוג הרגת, היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת.

← ירושלים השתמרה בדרך לא טבעית [השערים שלא נשברו, המקדש ש"ריחף" באוויר מעל האש, הצבאות שנפלו בפתח העיר]. ומצד שני כשירושלים נחרבה נראה היה שקרה הדבר ללא מאמץ מלחמתי מיוחד [השער נשבר בקלות והאש שרפה אותו בין רגע, ואף מן השמיים "אישרו" את חורבן הבית]. מה משמעות הביטוי "היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת"? הרי המקדש לא היה שרוף לפני שנבזראדן שרף אותו?

6

ירושלים הקדומה והבנויה היתה מקור של השראה ופולחן לא רק לישראל אלא לעולם כולו, קראו:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נה:

אמר רבי יוחנן: אוי להם לגויים שאיכדו ואין יודעין מה שאיכדו, בזמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן?

ספר ישעיהו פרק נו

וְהִבְיֵאוּתָיִים אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְשִׁמְחֵתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלְתֵיהֶם וְזִכְחֵיהֶם לְרִצּוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל־הָעַמִּים:

← לפי המקורות האחרונים: מה תפקידו של בית המקדש בירושלים ביחס לעולם כולו?

← ירושלים היא רק מודל חי למידת היחס וההשתוקקות שיש לעם ישראל אל העיר ואל אלוקים. גם כשדוד המלך מבקש שתיבנה העיר ושאלוקים יחון ויסלח לעם, הטיעון שהוא משתמש בו הוא מידת הרצון וההשתוקקות של העם לכך שהיא תיבנה. קראו לסיים:

תהלים פרק קב, יג-טו

אֲתָהּ תִקְוֶם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי עַתָּה לְחֻנְנָה כִּי כָּא מוֹעֵד: כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲכַנְיָה וְאֶת עֲפְרָה יְחַנְּנוּ: